

CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1937)*Virágcsendélet* | Flower Still-lifeOlaj, papírlémez | Oil on paperboard, 70,5x50,5 cm
Jelezve balra lent | Signed bottom left: Czigány D.Kezdő ár | Starting price: 5 000 000 Ft / 15 152 EUR
Becsérték: 7 000 000 – 9 000 000 Ft
Estimated value: 21 212 – 27 273 EUR**PROVENIENCIA** | PROVENANCE:

| dr. Keresztes László gyűjteményéből

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:| Mednyánszkytól Barcsayig. Modern magyar művészet a Keresztes-gyűjteményben.
Szerk.: Kolozsváry Marianna, magánkiadás, Budapest, 2010., 18; 33.

A kutatás jelenlegi állása szerint Czigány Dezső első csendéleteit 1908 körül, tehát közel egy évtizeddel a művészi indulását követően alkotta meg. Bár nem kizárt, hogy voltak korábbi századfordulós vagy nagybányai kísérletei is ebben a témában, de ilyenek egyelőre nem ismertek. Csendéleti elemek először szobabelsőben megjelenő, nagyobb figurális kompozíciók részeként bukkantak fel képein. Emberi alakok, portrék egy-egy gyümölcs, esetenként porcelán, kerámia, vagy üvegedény társaságában. Ilyen például *Jakab Irén portréja, 1908* (JPM, Pécs), melyen a szembeforduló, ülő nőalak előtti asztalon szimmetrikusan elhelyezett sárga citrom, piros-fehér teáscsésze és egy csontfehér könyv adja a csendéleti körítést. Egy évvel korábbi a *Hölgy ibolyacsokros kalapban, 1907* (magántulajdon), amelyen az ismeretlen modell fejdísz szolgál kvázi csendéletként.

Czigány 1910-ben a következőképp emlékezett pár évvel korábbi párizsi időszakára: „*Én még nem tudtam akkor – beszéli –, hogy ki is az a Cézanne. Egy nagy aktját láttam az Indépendant Szalonban, és szólottam is a fiúknak: Na, nézzétek, ez az ember, én nem is ismerem, valami fiatal lehet. (Pedig Cézanne akkor már halott volt.) Egy időben vettük aztán észre Puy, Manguin és Marquet jelentőségét, akik akkor legszámottevőbb újdonságai voltak a friss nemzedéknek.*” Czigány e visszaemlékezés idején, már az épp alakuló Nyolcak egyik legmarkánsabb egyéniséggel és leghatározottabb művészi programmal rendelkező tagja volt. Amint bármely íróra is természetes módon hat minden olyan írásmű, ami habitusával vagy pillanatnyi

élményvilágával összecseng, így az sem meglepő, ha egy festőművész ötletet merít bárkitől, aki számára inspirációt jelenthet. Czigányt a korai és későbbi kritikák is gyakran méltatták Paul Cézanne művészetének egyik legeredetibb hazai követőjeként. Az újabb kutatások azonban arra is fényt derítettek, hogy Czigány inspirációs forrásai korántsem merültek ki az általa megismert Cézanne, vagy épp mestere, Ferenczy Károly műveiben, de a vele közel egykorú, Párizsban ekkor szintén szárnyaikat bontó fiatal művészek is természetes módon hatottak rá. Az 1910-es interjúban általa említett Jean Puy (1876-1960), Albert Marquet (1875-1947) és Henri Charles Manguin (1874-1949) korabeli alkotásai között, számos olyan is fellelhető, amit Czigány láthatott és levonhatta belőlük a maga számára fontos festői tanulságokat.

A Budapest Székesfőváros által megvásárolt Czigány alkotások közül az első egy csendélet volt, melyet a művész 1912 tavaszán állított ki a városi galériában. E festmény ma a Magyar Nemzeti Galéria egyik ékessége, mely a magyar művészet számos hazai és külföldi seregszeleméjén reprezentálta már a korai magyar modernizmus erejét és szépségét. A Nyolcak 1909 és 1915 közötti történetének csúcspontja az 1911-es Nemzeti Szalonbeli közös szereplésük volt. Ezen Czigány csodálatos és páratlan egyszerűségű csendéletekkel kápráztatott el egy szűkkörű, de annál kifinomultabb ízléssel rendelkező réteget. E csendéletek koronájaként festette meg az előbb említett, korán közgyűjteménybe került művét, melynek sikere további,

szebbnél-szebb azonos témájú képek megalkotására ösztönözte.

Czigány 1915-ben kisebb kollekcióval jelentkezett a Nemzeti Szalon aktuális téli kiállításán. Az ekkor bemutatott hét festménye közül négy csendélet volt. Korai reprodukciók hiányában, sajnos az ekkor kiállított képeket nem lehet teljes bizonyossággal azonosítani a ma ismert műveivel. A Nyolcak-időszakban festett csendéletekhez képest, Czigány alkotói módszerében gyökeres változás nem következett be az 1910-es évek második felében. Talán csak az újabb, jellegzetes tárgyak megjelenésében és a "barokkosabb", motívumokban gazdagabb kompozíciókban ismerhető fel elmozdulás a korábbiakhoz képest. A most aukcióra kerülő *Virágcsendélet*, bár még magán viseli a Nyolcak-időszak csendéleteinek alapvető stílusjegyeit, de a vaskos tálalószekrényen való elhelyezés, a klasszikusabb hangvétel, valamint a mélysötét indigókék üveg pohár felbukkanása, már egyértelműen az 1915 és 1920 közötti időszakra helyezi a mű születésének legvalószínűbb idejét.

Kállai Ernő, a két háború közötti időszak talán legkitűnőbb kritikusa, 1925-ben Czigány Dezső művészetének tárgyalásakor külön kiemelte az abban megnyilvánuló – kiváltképp csendéleteire jellemző – anyagérzetekkel telt testiséget, a vaskos modellálás és a harsány színellentétek iránti előszeretettét, mely erőteljesen eleven és érzéki impulzivitással közvetíti képeinek sokrétű festői energiáit. Kállainak tökéletesen igaza volt.

RUM ATTILA

